

Н У Ш

Педагогічна технологія «Росток»

(Візьміть до уваги! Автономія вчителя має бути забезпечена академічною свободою, включаючи свободу викладання, свободу від втручання в педагогічну діяльність, вільним вибором форм, методів і засобів навчання, що відповідають освітній програмі. Вчитель має право на вільний вибір освітніх програм, форм навчання).

Мовно-літературна освітня галузь

«Українська мова»

На допомогу вчителям 4-их класів, які працюватимуть за І частиною підручника (автори Кальчук М. І., Махinya С. І.)

Зміст

- I. З освітньої програми.
- II. Методичні рекомендації.
- III. Календарне планування.

I. З освітньої програми початкової школи

за типовою освітньою програмою, розробленою під керівництвом Савченко О. Я.

Із пояснювальної записки освітньої програми

Освітня програма мовно-літературної галузі «Українська мова» для 3-4 класів педагогічної технології «Росток» створена на основі Державного стандарту початкової освіти¹.

Мета – формування мотивації вивчення української мови; розвиток особистості дитини засобами різних видів мовленнєвої діяльності; формування комунікативної та інших ключових компетентностей; розвиток здатності спілкуватися українською мовою для духовного, культурного й національного самовияву, послуговуватися нею в особистому й суспільному житті, у міжкультурному діалозі; розвиток логічного, критичного та образного мислення, мовленнєво-творчих здібностей.

*В освітній програмі мовно-літературної галузі «Українська мова» для 3-4 класів педагогічної технології «Росток» дотримано основних методологічних позицій, визначених у Типовій освітній програмі початкової школи, розробленій під керівництвом О. Я. Савченко. Але пропонується програма побудована й на інших методологічних засадах. Найважливіші особливості методологічної бази й змісту цієї програми позначені умовним знаком – □.

Досягнення поставленої мети передбачає виконання таких **завдань**:

– формування в здобувачів освіти мотивації вивчення української мови як мови державної та рідної мови українців□;

– виховання позитивного емоційно-ціннісного ставлення до української мови, формування пізнавального інтересу до рідного слова, прагнення вдосконалювати своє мовлення;

– розвиток зв'язного мовлення, уяви, пізнавальних здібностей, логічного, критичного та образного мислення школярів із застосуванням методів ейдетики, лінгвістичних казок та створення відповідних малюнків до них□;

– формування повноцінної навички письма, уміння брати участь у діалозі, створювати короткі усні й письмові монологічні висловлення;

– показати мову у вигляді стрункої системи лінгвістичних явищ і понять: звук, словотворення, слово, речення, текст□;

– сприяти цілісному, осмисленому і глибокому розумінню теоретичного матеріалу на основі блочного методу навчання□;

– дослідження мовних одиниць і явищ з метою опанування початкових лінгвістичних знань і норм української мови;

– залучення молодших школярів до практичного застосування умінь з різних видів мовленнєвої діяльності в навчальних і життєвих ситуаціях.

Реалізація зазначених мети і завдань здійснюється за такими **змістовими лініями**: «Взаємодіємо усно», «Взаємодіємо письмово», «Досліджуємо медіа», «Досліджуємо мовні явища».

Змістова лінія **«Взаємодіємо усно»** спрямована на формування в молодших школярів умінь сприймати, аналізувати, інтерпретувати й оцінювати усну інформацію та використовувати її в різних комунікативних ситуаціях, спілкуватися усно з іншими людьми в діалогічній і монологічній формах заради досягнення певних життєвих цілей.

Змістова лінія **«Взаємодіємо письмово»** передбачає формування в молодших школярів повноцінної навички письма, умінь висловлювати свої думки, почуття, ставлення та взаємодіяти з іншими людьми в письмовій формі, виявляти себе в різних видах мовленнєво-творчої діяльності.

Змістова лінія **«Досліджуємо медіа»** спрямована на формування в учнів умінь аналізувати, інтерпретувати, критично оцінювати інформацію в медіатекстах та використовувати її для збагачення власного досвіду, створювати прості медіапродукти.

Змістова лінія **«Досліджуємо мовні явища»** передбачає дослідження учнями мовних одиниць і явищ з метою опанування початкових лінгвістичних знань, норм літературної вимови та правил українського правопису, формування в молодших школярів умінь послуговуватися українською мовою в усіх сферах життя.

З освітньої програми для 4 класу

Очікувані результати навчання здобувачів освіти	Зміст навчання
Змістова лінія «Взаємодіємо усно»	
□ <i>Знає</i> про роль мови як засобу спілкування та пізнання; □ <i>обґрунтовує</i> роль та місце української мови серед інших мов; □ <i>дотримується</i> вимог до усного і писемного	□ Розширення та поглиблення відомостей про роль мови як засобу спілкування і пізнання. Вимоги до усного та

<p>мовлення;</p> <p><i>сприймає уважно усну інформацію; ставить уточнювальні запитання відповідно до мети слухання; виконує усні інструкції й настанови вчителя щодо навчальних завдань;</i></p> <p><i>переказує зміст почутого творчо (змінює оповідача в тексті-розповіді, послідовність наведених ознак в описі, послідовність аргументів у міркуванні, доповнює опис іншими ознаками, а міркування іншими аргументами);</i></p> <p><i>вибирає з почутого інформацію для створення власного висловлення з конкретною метою (усне оголошення, усний відгук, усний стислий переказ);</i></p> <p><i>узагальнює і систематизує почуту інформацію;</i></p> <p><i>прогнозує, як отриману інформацію можна використати з користю;</i></p> <p><i>зіставляє тему й головну думку усного повідомлення з власними спостереженнями, поведінкою, досвідом;</i></p> <p><i>висловлює власне ставлення до усного повідомлення;</i></p> <p><i>обґрунтовує своє ставлення до почутого, спираючись на набуті знання, власний досвід; визначає позицію мовця, погоджується з нею чи заперечує;</i></p> <p><i>ініціює спілкування на тему, яка зацікавила; бере участь у дискусії, наводить докази; висловлює доброзичливо своє ставлення до думок інших співрозмовників (поділяє їх повністю, частково чи аргументовано відхиляє);</i></p> <p><i>висловлює й аргументує свою позицію; обирає вербальні й невербальні засоби спілкування для досягнення мети; дотримується мовленнєвого етикету, норм літературної вимови;</i></p>	<p>писемного мовлення. Культура мовлення.</p> <p>Сприймання усної інформації з певною метою.</p> <p>Аналіз та інтерпретація (розкриття змісту) почутого. Відтворення змісту почутого творчо. Вибір і використання інформації з почутого для створення власних висловлень. Зіставлення теми й головної думки усного повідомлення з власним досвідом.</p> <p>Оцінювання усної інформації.</p> <p>Практичне оволодіння діалогічною формою мовлення, вербальними і невербальними засобами, етикетними нормами культури спілкування.</p>
--	---

<p><i>будує самостійно усне зв'язне висловлення (розповідь, опис, міркування, есе) за поданим зачином;</i> <i>використовує виражальні засоби мови;</i> <i>виражає своє ставлення до висловлюваного;</i> <i>дає загальну оцінку почутому діалогу або розповіді, опису, есе чи міркуванню.</i></p>	<p>Створення усних монологічних висловлень (розповідь, опис, міркування, есе). Використання виражальних засобів мови.</p>
<p>Змістова лінія «Взаємодіємо письмово»</p>	
<p>☐ <i>Самостійно контролює виконання загальних правил письма;</i> <i>нарощує швидкість письма, безвідривно поєднуючи елементи букв та букви між собою, зберігаючи розбірливість;</i> <i>спрощує окремі форми букв, їх поєднання, зберігаючи легкість читання написаного;</i> <i>пише в темпі, який дає змогу записати власну думку та інформацію з різних джерел;</i></p> <p><i>пише розбірливо;</i> <i>робить охайні виправлення;</i> <i>дотримується абзаців, полів зошита;</i> <i>записує слова в колонку;</i> <i>заповнює таблицю;</i></p> <p><i>використовує у власних висловленнях виражальні засоби мови;</i> <i>висловлює своє ставлення до того, про що пише;</i> <i>записує власні висловлення грамотно і зрозуміло;</i></p> <p><i>бере участь в обговоренні письмових робіт у парах, групах.</i></p>	<p>☐ Удосконалення грамотного письма. Удосконалення навички письма. Самоконтроль за виконанням графічних, технічних, гігієнічних правил письма. Розвиток швидкості письма: безвідривне поєднання елементів букв <i>х, ж, ю</i> та 4-6 букв типу <i>день, злива, очерет</i>, спрощення окремих форм букв та їх поєднань.</p> <p>Дотримання культури оформлення письмових робіт.</p> <p>Побудова зв'язних текстів різних типів (розповідь, опис, міркування, есе). Записування власної думки про предмет висловлення.</p>

Змістова лінія «Досліджуємо медіа»	
<p><i>Сприймає</i> критично доступні медіатексти; <i>визначає</i> мету й цільову аудиторію окремих медіапродуктів; <i>декодує</i> (тлумачить) повідомлення у простих медіатекстах, виявляє очевидні ідеї; <i>висловлює</i> власні погляди на події, явища, предмети, цінності, представлені в медіатексті; <i>пояснює</i>, чи змінилися під впливом медіатексту власні уявлення або думки про предмет повідомлення, як саме; <i>створює</i> прості медіапродукти, <i>враховує</i> мету й аудиторію; <i>пояснює</i> вплив створеного медіапродукту на себе та інших.</p>	<p>Критичне сприймання доступних медіапродуктів. Виявлення впливу медіапродуктів на власні думки й погляди. Створення простих медіапродуктів (комікс, книжечка, стіннівка, реклама тощо).</p>
Змістова лінія «Досліджуємо мовні явища»	
<p><i>Дотримується</i> правил вимовляння слів з ненаголошеними голосними [е], [и], дзвінками приголосними звуками в кінці слова і складу перед глухим, подовженими приголосними звуками; <i>правильно наголошує</i> загальноживані слова;</p> <p><i>розташовує</i> 10-12 слів за алфавітом, орієнтуючись на першу, другу і третю літери в слові; <i>знаходить</i> потрібне слово в навчальному словнику, користуючись алфавітом.</p>	<p>Дотримання орфоепічних вимог у власному мовленні.</p> <p>Користування алфавітом.</p>

II. Методичні рекомендації для роботи з підручником «Українська мова»

Вступ

Під час підготовки підручника для 4 класу одним з головних викликів було забезпечити наступність з підручником 3-го класу.

Тому створення підручника для 4 класу є завершенням всієї системи оновлення підручників за педагогічною технологією «Росток», яка створена на основі Типової освітньої програми під керівництвом О. Я. Савченко. Завдання нових підручників полягає в **забезпеченні наступності вивчення української мови** після третього року навчання, а значить - привести в

систему зміст та форми роботи відповідно до НУШ. З цією метою удосконалено всі види навчальної діяльності: індивідуальна, парна, групова робота, дослідження, спостереження тощо - та внесено зміни в самі лінгвістичні казки і в роботу з ними. Тому, згідно з Державним стандартом початкової освіти, оновлені підручники забезпечують умови для виконання мети початкової освіти та принципів, які забезпечують відповідність віковим особливостям II циклу навчання, збільшення часу на учнівську творчість, широке використання дослідницької й проєктної діяльності та навчання з використанням лінгвістичних казок, казкових історій, схем, інтелект-карт тощо.

Особливістю цього підручника є:

- врахування потреби сучасного молодшого школяра в глибокому розумінні необхідності сучасній людині мовленнєвих знань та умінь;
- виділення більше часу для практичної організації мовленнєвої діяльності та її удосконалення за рахунок дедуктивного методу навчання, блочного вивчення тем;
- побудова вивчення програмового матеріалу від слова, як одиниці мови, до побудови зв'язного висловлювання;
- продовження вивчення мовних понять за діяльнісним методом з використанням образного запам'ятовування теоретичного матеріалу (методів ейдетики).

Матеріал у підручнику розроблено на основі тематичного планування. До кожної теми підібрано велику кількість вправ, щоб учні мали можливість цілісно побачити певну мовну тему та опрацювати її в системі. Така насиченість вправ дає можливість вчителю, у зв'язку із виділенням різної кількості годин на вивчення української мови, самостійно визначати кількість годин на вивчення певної теми при складанні календарного планування. Ми ж подаємо як можливий варіант календарного планування української мови для I семестру із розрахунку 4 години на тиждень.

На що потрібно звернути увагу вчителям, розпочинаючи роботу за новими підручником для 4 класу?

Коли діти виконуватимуть різні завдання в підручнику, у них (як і в попередніх класах) можуть виникнути мовні труднощі, тому учні здійснюють відповідні дослідження: за звуками, словами, реченнями, текстами та відкривають їх. На цьому етапі важливо створити психологічний клімат, за якого діти не боятимуться висловлювати думки або помилятися, знаючи, що це шлях до пошуку істини. Хай учень відчує поважне ставлення до його відкриття. **Такий спосіб навчання сприяє залученню учнів в активну навчально-пізнавальну діяльність.**

Разом з тим у 4 класі поступово зменшується кількість вправ навчання через гру, казку й замінюється іншим видом творчої діяльності: створенням інтелект-карт, схем, таблиць тощо. Залишається лише ігровий матеріал в усіх темах під час повторення вивченого за 3-ій клас через пригадування і демонстрацію творчих робіт. Це дає можливість учням актуалізувати знання з вивченої теми й виконати їх у 4-му класі, якщо в 3-му класі через певні обставини не виконували. Такий вид діяльності враховує вікові особливості четвертокласників, надає можливість учням вносити свої думки, більш осмислено підійти до вивчення нового матеріалу, розвивати творчі можливості.

Діяльнісний метод навчання створює прекрасні умови, коли учні не пасивні слухачі, виконавці вправ з підручника, а є активними творцями, відкривачами таємниць мови.

Спеціально підібрані вправи створюють проблемні ситуації, які учні самостійно розв'язують, шукають вихід. Разом з тим вони розв'язують ще одну учнівську проблему - **навчаються вчитися.**

З метою вироблення мотивації, розвитку писемного мовлення, удосконалення грамотного письма в 4-му класі продовжується робота із записування власних висловлювань у «Щоденнику вражень» на певну тему. Теми для писемного висловлювання думок пропонуються в підручниках різноманітні, але пов'язані з темою конкретного уроку, передбачаючи різноманітні сфери життя дитини. Вчителю потрібно знати, що вони не є обов'язковими, оскільки життєві ситуації в класі можуть внести певні корективи. Разом з тим запропоновані теми підібрані так, щоб учитель використав обізнаність учнів для висловлювань на цікаві та важливі для дітей проблеми. Це може бути ефективним актуалізаційним, мотиваційним, виховним моментом на уроці. Від цієї вправи вчитель «відштовхується» у подальшій роботі на уроці: збагачує життєвий досвід учнів, використовує створену ситуацію для виховання, та й учням цікавіше працювати над певною справою відповідно до обговореної теми. Разом з тим під час такого «вільного» письма заради, на перший погляд, писемного висловлення власної думки учні вчаться писати. Вони продовжують роботу з вироблення вміння висловлюватися на певну тему в писемній формі. Таке письмо здійснюється в окремих зошитах і не перевіряється учителем. Варто лише з дозволу учнів таке письмо прочитувати, щоб ознайомитися із думками учнів, рівнем їх розуміння певної життєвої ситуації, збагнути, наскільки розвинуте писемне мовлення дітей, та проводити відповідну корекційну роботу.

Каліграфічні уміння четвертокласників ще також потребують удосконалення, закріплення вироблених умінь. Тому потреба в каліграфічних хвилинках у 4 класі залишається на кожному уроці. (Винятком може бути лише нетрадиційні уроки). Також, згідно з програмними вимогами, під умовним позначенням «Розгорнутий зошит з ручкою» учні розвивають швидкість письма, безвідривно поєднуючи елементи букв та букви між собою (безвідривне поєднання елементів букв *х, ж, ю* та 4-6 букв типу *день, злива, очерет* тощо).

У підручнику дібрано відповідну систему слів, спрямованих на засвоєння каліграфічного написання букв, правильного їх сполучення в межах слова та на розвиток писемного мовлення. Слід взяти до уваги, що ці слова пов'язані з темою уроку. Учні тренуються в безвідривному написанні їх, знаходять у них орфограму та озвучують її, а потім ще й складають і записують речення з цим словом.

У 4 класі також продовжується робота щодо удосконалення усного мовлення під рубрикою «Говори правильно» й завданням для учнів: **Вчися правильно говорити українською мовою!** Для такої роботи підібрано слова, словосполучення, у яких сучасні учні найбільше припускаються помилок та які пов'язані з темою уроку. Тому ефективно буде продовжувати роботу зі словами, розміщуючи їх у спеціально відведеному місці, щоб учні могли зорозово «фотографувати» їх для кращого запам'ятовування та практично правильно використовувати в мовленнєвих ситуаціях. Учитель може використовувати такі слова й за власним вибором, у разі виникнення мовленнєвої ситуації.

У підручниках продовжено індивідуальну або групову проєктну роботу за вибором. Такі завдання запропоновано після завершення вивчення певної теми. Вони позначені телефоном, оскільки учні можуть скористатися сучасними електронними пристроями, а в разі їх відсутності – виконувати роботу власноруч: листівка, плакат, лепбук, мінікнижечки тощо. Школярі вже мають такий досвід роботи в 3-му класі. Ознайомившись із темою і завданнями проєктної роботи, учні разом з учителем обговорюють термін виконання запропонованої роботи та дату і місце її презентації, враховуючи індивідуальні можливості, комфортні умови представлення творчих робіт. Це може бути окремий урок-презентація, виділений час на наступних уроках командами, інтегрований урок (літературне читання, музичне мистецтво) або й позакласна робота. Учні отримують завдання, а вчитель цікавиться станом виконання роботи й, у разі потреби, допомагає.

Згідно з принципом мінімаксу, який закладений у педагогічній технології «Росток», до кожної теми підбрано максимум вправ, а учні повинні зробити обов'язково основний їх мінімум для засвоєння програмового матеріалу. Тому кількість завдань слід виконувати лише із врахуванням рівня підготовки учнів конкретного класу й робити ті вправи, які для конкретного класу будуть найефективнішими. Інші вправи можна порекомендувати учням опрацювати самостійно, а потім обов'язково поцікавитись їх особливістю, метою наявності в підручнику. Так, наприклад, наявність додаткових завдань, які виділені позначкою «Дитина з шапочкою на голові», пояснюються для виконання як додаткових, тому не є обов'язковими. А вже вчитель самостійно вирішує, як їх виконувати: усім учням класу чи окремим і чи взагалі опрацьовувати їх. Багато вправ у підручнику подаються з метою більш глибокого вироблення практичних навичок. Ось чому **виконання всіх завдань з підручника не є обов'язковими для кожної дитини**. Але до них можна повернутися і виконати в будь-який час навчального року. Варто лише про такі вправи пам'ятати.

Вправи виконуються як у підручнику, так і в робочому зошиті з широкою лінією. Це знову на вибір вчителя, хоча рекомендаційно пропонуються умовні позначки до кожної вправи.

Тепер охарактеризуємо конкретну роботу над засвоєнням тем.

У I частині підручника подано лише дві навчальні теми: «Мова і мовлення», «Повторення вивченого в 3 класі». Вони подані з метою проведення коригувального навчання та надання можливості вчителям з'ясувати рівень опанування того матеріалу учнями, який припав на карантин у 3-му класі, здійснити індивідуальний підхід виключно для кожного класу.

ЧАСТИНА I

Тема. Мова і мовлення

Вивчення української мови, як і в усіх попередніх класах, розпочинається темою «Мова і мовлення» насамперед з метою формування в здобувачів освіти мотивації вивчення української мови як мови державної та рідної мови українців, виховання в них позитивного емоційно-ціннісного ставлення до української мови, формування пізнавального інтересу до рідного слова, прагнення вдосконалювати своє мовлення. Завдання цієї теми – розширювати знання учнів про історію розвитку мови в житті людини, значення її; закласти фундамент у мотивації подальшого оволодіння мовними вміннями та навичками.

Учням пропонується різноманітні завдання для осмислення ролі мови в розвитку людства. Спеціально підібрані вправи також покликані забезпечити усвідомлення того, що школярі вивчають державну мову України, а ті, хто народився в Україні, – свою рідну мову, мову свого народу. Тому ця тема не є простим «говорінням», як інколи вважають учителі, а вихованням почуття патріотизму, усвідомлення ролі вміння правильно говорити й цього вчитися. Лише глибока мотивація «приведе» дитину до розуміння того, що вивчення української мови – це не лише один із важливих предметів у школі, а щось більше для становлення її як людини.

Гарним мотиваційним моментом вивчення теми «Мова і мовлення» є ведення писемних висловлювань на запропоновані життєві ситуації, проблеми в тісному взаємозв'язку з темою уроку. Тому варто до ведення «Щоденника вражень» поставитися як до важливого виду роботи.

Наступні вправи в підручнику рекомендуємо виконувати орієнтуючись на умовні позначення. Саме вони «підказують» спосіб виконання вправ. Висловлювання під умовним позначенням «Вчитель з указкою» варто рекомендувати учням для вивчення напам'ять та записувати у своїх творчих роботах.

Виконуючи завдання в 4 класі, рекомендуємо також повторювати перегляд творчих робіт за 3-й клас (*«Поділися враженнями від створеного в 3-му класі (I частина) малюнка з історії виникнення й розвитку мови в різні періоди життя людства та розкажи про це»*). Цей вид роботи актуалізуватиме знання учнів та мотивуватиме до вивчення нового матеріалу у виконанні такого завдання: *«Поцікався з інших джерел інформації про історію розвитку мови»*.

З метою підготовки до майбутнього виступу учнів, варто вже мати розроблений варіант нетрадиційного уроку або сценарій свята, щоб учні мали час для вивчення слів та отримання рекомендацій щодо свого виступу. У них з'являється можливість обрати для себе інформацію, яка найбільш подобається, яку вони бажають представити, виявляють зацікавленість в її інсценізації тощо. Сюди входить підготовка, а потім і організація виставки творчих робіт.

Виконуючи завдання теми «Мова і мовлення», пропонуємо продовжити досвід роботи щодо підготовки учнів для виступу перед учнями інших класів, до уроку-свята тощо. З цією метою учні вивчатимуть про мову вірші, вислови, інсценівки, пісні (на інтегрованих уроках з музичного мистецтва), готуватимуть малюнки, плакати, лепбуки, мінікнижечки (на інтегрованих уроках образотворчого мистецтва, трудового навчання). Такий вид діяльності розвиватиме мовлення учнів, надаватиме їм практичний мовленнєвий досвід виступу перед аудиторією.

Деякі вправи можна запропонувати учням для продовження в позакласній роботі. Так зокрема для порозуміння з людьми і щоб справити приємне враження в процесі розмови, варто відвести більше часу в позакласній роботі або на уроках літературного читання для ознайомлення із деякими порадами Дейла Карнегі з книги «Як здобувати друзів і впливати на людей». Темі «Українська мова – державна мова України, рідна мова українського народу» варто приділити особливу увагу. Тому треба запланувати в позакласній роботі відзначення свят: День української писемності та мови (9 листопада) і Міжнародного дня рідної мови (21 лютого), звернути увагу на нещодавно виданий «Мовний закон», де звертається увага на необхідність володіння українською мовою в державних закладах.

Тема. Повторення вивченого в 3 класі

Під час вивчення теми «Повторення вивченого в 3 класі» важливо, повторюючи теоретичний матеріал, виявляти рівень опанування ним за попередній клас. Тому **коригувальне навчання** набуває актуальності після дистанційного навчання, тож потребує особливої уваги. Вчителю потрібно врахувати це і, можливо, за потреби, вносити зміни в календарне планування, збільшуючи час на повторення та коригування вивченого за 3-ій клас. Індивідуальні можливості учнів самі «підкажуть» потребу в збільшенні часу на повторення й закріплення вивченого. Тому варто повторити всі подані теми, а потім відвести додаткові години саме на ту тему, з якої учні мають низький рівень засвоєння програмового матеріалу. Якщо, наприклад, у календарному плануванні відведено 10 годин на повторення і закріплення вивченого в попередньому класі, то можна ще доповнити 3-4 години, а потім скорегувати наступні теми в II семестрі.

Разом з тим потрібно врахувати, що це початок навчального року, тому цікава форма повторення надасть лише оптимізму учням, активізації в їхній діяльності. Тому актуальним на цьому етапі може бути такий вид діяльності, як переказування чи інсценізація змісту казок за 3 клас, організація й презентація творчих робіт, виконаних у 3-му класі. Можна порекомендувати учням виконати новий малюнок до казки, придумавши власну історію, нову схему чи інтелект-карту.

Якщо в 3 класі під час вивчення теми «Словникові слова» не до всіх слів створювали малюнки, то в 4 класі варто зупинитися на цих словах, виконати малюнки, можливо, провести цю роботу на уроках малювання (інтегрований урок). До придумування малюнків слід підійти творчо. Нехай кожен учень малює те, що він сам відчуває, «бачить» заховану таємницю певної літери, яку потрібно запам'ятати. Обов'язково слід вислухати пояснення зображення даного слова в малюнку із вказуванням того «секрету», де знаходиться необхідна літера для запам'ятовування. На наступних уроках надавати можливості учням демонструвати по 2-3 слова, пояснюючи їх написання, з коментуванням підібраного малюнка. Надалі робота із

словниковими словами буде виконуватись під час вивчення інших тем, де вони органічно будуть поєднуватися з новим матеріалом.

Підсумковий урок повинен стати перевіркою вироблених умінь і навичок за 3 клас. Учитель, побачивши реальний рівень знань, умінь і навичок учнів, повинен ухвалити рішення щодо потреби продовження повторення й виділення додаткових годин.

III. Календарне планування

(Візьміть до уваги! **Календарно-тематичне та поурочне планування** здійснюється вчителем у довільній формі, зокрема з використанням друкованих чи електронних джерел тощо. Формат, обсяг, структура, зміст та оформлення календарно-тематичних планів та поурочних планів-конспектів є **індивідуальною справою вчителя**).

Автори підручників пропонують можливий варіант календарного планування із розрахунку 7 годин на тиждень мовно-літературної освітньої галузі (I семестр: 4 години уроків української мови і 3 години – літературного читання (за підручником О.Я. Савченко)).

У разі прийняття школою іншого плану роботи щодо виділення годин на вивчення мовно-літературної освітньої галузі, учитель/ учителька самостійно корегують години на вивчення тем.

№	Тема	Кількість годин	
	I. Мова і мовлення		
1	З історії розвитку мови	1	
2	Мова – засіб спілкування	1	
3-4	Культура усного й писемного мовлення	2	
5	Українська мова – державна мова України	1	
6	Підсумковий урок	1	
7	Контрольна робота. Діалог	1	
	II. Повторення вивченого в 3 класі		
8	Звуки мови й мовлення	1	
9	Повторення вивчених орфограм	1	
10-11	Словотворення. Будова слова	2	
12	Значення слова	1	
13	Частини мови	1	
14	Речення	1	
15-16	Текст	2	
17	Узагальнення вивченого	1	
18	Контрольна робота. Списування	1	